

การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี*
MODEL DEVELOPMENT OF TEMPLE'S ASSETS MANAGEMENT
IN NONGTHABURI PROVINCE

พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกโร), ประเสริฐ ธิลาวั, พระปลัดนพรัตน์ สุเมธโ

Phraudomsitthinayok (Kampol Kunangkaro), Prasert Thilao,

Phrapalad Nopparat Sumedho

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปองค์ประกอบและ นำเสนอการพัฒนาารูปแบบในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ จำนวน 17 รูปหรือคนคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาความ และวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนิน การศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน สุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดใน จังหวัดนนทบุรี ด้านจุดแข็ง วัดมีเจ้าหน้าที่ทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกประเภท ด้านจุดอ่อน การทำบัญชีของวัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ด้านโอกาส สินทรัพย์ประเภทที่ดินสามารถจัด ประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าได้ ด้านอุปสรรค ที่ดินของวัดไม่สามารถขายและแปลงเป็น สินทรัพย์อย่างอื่นได้ 2. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด พบว่า ระดับกระบวนการ PDCA ในภาพรวม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.04$) 3. การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย ด้านการได้มา ซึ่งทรัพย์สิน วัดได้รับทรัพย์สินมาจากการบริจาค ด้านการบำรุงรักษา มีเจ้าหน้าที่ดูแล รักษาทรัพย์สินแต่ละประเภท ด้านการจัดการผลประโยชน์ มีผู้จัดประโยชน์ซึ่งได้รับแต่งตั้ง จากเจ้าอาวาส ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด มีการจัดเก็บเงินของวัดโดยฝากบัญชีธนาคาร ด้านการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการจัดการบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกปี

คำสำคัญ: การพัฒนา; การบริหารจัดการ; ทรัพย์สินของวัด

Abstract

This research article aimed to analyze the general condition, composition, and presentation of the development of a model for property management of temples in Nonthaburi Province. Research methodology was the mixed methods. The qualitative research collected data by in-depth interviewing 17 key informants and 9 participants in focus group discussion. The quantitative research collected data from 384 randomized samples. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation.

The results showed that 1. The general condition of the property management model of the temples in Nonthaburi Province. On the Strength side, the temples had all types of accounting officers for income and expenditure. On the Weakness side, the temples' bookkeepings were not as systematic as it should be. Opportunity: Land assets could be classified as beneficial. In terms of Threat, the temple's land could not be sold and converted into other assets. 2. Components of the temple's asset management model in Nonthaburi Province, it was found that the overall level of the PDCA process was at a high level ($\bar{X}=4.04$) 3. Developing a model of property management of temples in Nonthaburi Province, comprising; Acquisition of assets: The temples received the property from donations. Maintenance: There is a staff to take care of each type of property. Benefit Management: There was a benefit organizer who was appointed by the abbot. The money storage aspect of the temple: The temple's money was stored by depositing into a bank account. Accounting of income and expenses: Income and expenditure accounts are managed annually.

Keywords: Development; Management; Temple property

บทนำ

พระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลยังไม่มีการสร้างเสนาสนะและอาคารสถานที่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะเจาะจง เนื่องจากพระพุทธองค์ไม่ทรงอนุญาตให้พระภิกษุมีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งถาวรด้วยจะทำให้เกิดความยึดติดในทรัพย์ทางโลก อันจะมีผลกระทบต่อเป้าหมายของการบวชที่มุ่งการบรรลุถึงโมกขธรรม ซึ่งเป็นหนทางเข้าสู่การนิพพานที่ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิต ตามแนวทางวิถีปฏิบัติของพุทธศาสนา เสนาสนะที่จะใช้อยู่อาศัยนั้น ทรงกำหนดสถานที่สำหรับใช้เป็นที่อยู่อาศัยพื้นฐานที่สุด คือ รุกขมูลเสนาสนะ อันหมายถึงการอยู่รอบโคนต้นไม้ แล้วให้จาริกไปเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพื่อมิให้จิตมีสิ่งผูกพัน พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญสถาบันหนึ่งของประเทศไทย มีความผูกพันกับประชาชนประเทศชาติอย่างแนบแน่น แนวคิดในเรื่องต่าง ๆ ทุกด้านในสังคมไทย มีความสัมพันธ์มีรากเหง้ามาจากความคิดทางพระพุทธศาสนาเกือบทั้งสิ้น (สมบูรณ์ สุขสำราญ, 2527)

ในปัจจุบันพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองไปมาก และประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้มีประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนามากถึงร้อยละ 94.60 ของประชากรทั้งประเทศ (ศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนา, 2564) เมื่อเป็นเช่นนั้นประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนา เกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาเข้ามาบวชเรียนเขียนอ่านบ้าง ให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาบ้าง เกิดเป็นกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เมื่อประชาชนเกิดศรัทธา ก็มีการถวายกับปียะสิ่งของที่เหมาะสมกับสมณะสารูป ทั้งที่เป็นบริวารและอสังหาริมทรัพย์ เมื่อเป็นเช่นนี้แนวคิดด้านการบริหารจัดการศาสนสมบัติจึงได้เกิดขึ้น ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้กำหนดให้มีการบริหารจัดการศาสนสมบัติซึ่งก็คือทรัพย์สินของวัดไว้อย่างชัดเจน และได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารจัดการดูแลมาโดยตลอดผ่านกระบวนการบริหารจัดการของแต่ละวัด

การบริหารวัดมีนิยามว่า เป็นการปกครองบังคับบัญชาภายในวัด และแนะนำ สั่งสอนพระภิกษุ สามเณรและฆราวาสผู้อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียนรู้ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินกิจการโครงการต่างๆของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ก็จะรวมถึงกิจการต่าง ๆ ของวัดอันได้แก่การดูแลบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดด้วย เดิมทีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนของหน่วยงานภาครัฐก็คือกรมการศาสนา ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 มาตรา 46 กำหนดให้มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติขึ้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546) โดยมีอำนาจหน้าที่คือ ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ กฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการศึกษาพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รับสนองงาน

ประสานงาน และถวายเป็นการสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริม ดูแลรักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546) ดังนั้นหน่วยงานหลักที่จะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดก็คือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ศาสนสมบัติของวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่งและเนื่องจากวัดเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 การดูแลรักษาและจัดการก็เป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้แทนของนิติบุคคล คือ วัดแต่แม้ว่าการดูแลรักษาและจัดการทรัพย์สินของวัดใดๆจะเป็นอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสวัดนั้นๆ ก็ตามการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดที่เจ้าอาวาสจะกระทำได้นั้นจะต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย และจำต้องเป็นไปตามวิธีการที่กำหนด ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งกำหนดวิธีการปฏิบัติในการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดไว้เป็นแม่บทให้เจ้าอาวาสถือปฏิบัติซึ่งการจัดการทรัพย์สินของวัด ในด้านการลงทะเบียนทรัพย์สิน การจำหน่ายออกจากทะเบียน การทำทะเบียนที่จัดประโยชน์ทะเบียนผู้เข้าวัดสามารถกระทำได้โดยเรียบริ้อย เพราะมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนประกอบ กับแบบทะเบียน แบบบัญชี และแบบพิมพ์อื่นๆ กรมศาสนาก็ได้กำหนดไว้ให้แล้วแต่อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการดูแลและจัดประโยชน์ ในสังฆารัมภ์ทรัพย์สินของวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งด้านพระศาสนาเอง และการจัดหารายได้เพื่อทำนุบำรุงรักษาวัดก็ยังมีประสบปัญหาในการดำเนินการหลายประการ (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของวัดได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตราที่ 40 ว่า ศาสนสมบัติแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนา ซึ่งมีใช้ของวัดใดวัดหนึ่ง และศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง การดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2546) ซึ่งก็คือสำนักงานพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ได้อธิบายแล้วข้างต้น เมื่อมองในแง่ของการบริหารจัดการศาสนสมบัติ นับว่ายังมีปัญหาอยู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้านจนถึงลูกหลานใหญ่โต เพราะการสาธารณูปการเป็นต้นเหตุ (พระมหาสุรินทร์ สุนนโท, 2561) ซึ่งโดยปกติแล้ว

กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด จะต้องจัดการให้มีความสัมพันธ์กันทุกส่วน ซึ่งเจ้าอาวาสจะต้องดูแลโดยตรง จะต้องมีการควบคุมจัดการทรัพย์สินของวัดโดยตรง ทั้งการได้มา การรักษา และการใช้เพื่อประโยชน์ทางพระพุทธศาสนา การบริหาร จัดการศาสนสมบัติ แม้จะอยู่ในอำนาจหน้าที่ แต่เป็นลักษณะของทางโลกซึ่งมีปัญหาในข้อกฎหมายหลายประการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นพระสงฆ์โดยเฉพาะที่เป็นพระสังฆาธิการต้องระมัดระวัง และจัดการให้ตั้งอยู่บนฐานของความสุจริตและโปร่งใสอีกปัญหาหนึ่งที่พบคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดบทบาทในการกำหนดกรอบในการกำกับดูแลให้การบริหารจัดการทางการเงินของวัดสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากกาสรขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดรูปแบบในการบริหารจัดการ ซึ่งหากไม่ได้รับการแก้ไขโดยด่วนจะส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในวงกว้าง

จากปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้วยเห็นว่าการศึกษาเรื่องรูปแบบในการบริหารจัดการดังกล่าวซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภพนั้น บูรณาการกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด โดยใช้ศาสตร์แห่งการบริหารสมัยใหม่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการศาสนสมบัติหรือทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรีและวัดอื่น ๆ ของคณะสงฆ์ไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาารูปแบบในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่าง การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research และการวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based collaborative research)

กลุ่มประชากรตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 2,566 รูป

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 รูป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ได้แก่ พระสังฆาธิการ ประกอบด้วย เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดนนทบุรี จำนวน 6 รูป กลุ่มที่ 2 ได้แก่ หัวหน้าส่วนงานราชการ ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดวัฒนธรรมจังหวัด และนายอำเภอ จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 3 กรรมการวัด ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 4 นักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 4 รูป รวมทั้งสิ้น 18 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสาร สืบจากกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ ภายในช่วงเดือน กรกฎาคม - กันยายน 2565 นำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์สาระสำคัญแยกเป็นประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสกัดสาระสำคัญของเนื้อหาที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) ใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data source triangulation) นำข้อมูลมาตรวจสอบ พิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกันเพื่อลดหรือจัดการกับอคติ (Bias) นำมาหาข้อสรุปเชิงอุปนัย (Analytic Induction) สังเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ นำข้อมูลทั้งหมดมานำเสนอด้วยวิธีการเขียนเชิงพรรณนา (Description) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ (Average) ค่าเฉลี่ย (Percentage)

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านจุดแข็ง ประกอบด้วย วัดมีเจ้าหน้าที่ทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกประเภท มีคณะกรรมการวัดเข้ามาดูแลการจัดการทรัพย์สินของวัด มีการชี้แจงงบประมาณรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่อง มีคณะกรรมการที่เป็นพระภิกษุซึ่งจะมีความน่าเชื่อถือกว่าคฤหัสถ์ และการใช้จ่ายเงินวัด ใช้ผ่านบัญชีวัดจึงมีความปลอดภัยสูง

ด้านจุดอ่อน ประกอบด้วย การทำบัญชีของวัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านบัญชีเข้ามาช่วยดูแล การบริหารจัดการสินทรัพย์ประเภทที่ดินของวัดยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร พระสงฆ์ขาดความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการเงินของวัด มีความเสี่ยงถูกดำเนินคดีสูง ในกรณีเวนคืนที่ดินวัดทำได้ลำบาก

1.3 ด้านโอกาส ประกอบด้วย สินทรัพย์ประเภทที่ดินสามารถจัดประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าได้ วัดเป็นนิติบุคคลสามารถทำนิติกรรมได้ วัดเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรรายได้ของวัดจึงไม่ต้องเสียภาษี พุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธามักจะนำสินทรัพย์มาบริจาคให้กับวัดมากกว่าองค์กรอื่น วัดสามารถจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการบริหารที่คล่องตัวขึ้น

1.4 ด้านอุปสรรค ประกอบด้วย ที่ดินของวัดไม่สามารถขายและแปลงเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นได้ ไม่สามารถนำเงินของวัดมาลงทุนเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ การจัดเก็บเงินของวัดมีข้อจำกัดหากมีจำนวนมากต้องฝากธนาคาร การบำรุงรักษาอสังหาริมทรัพย์ของวัดใช้งบประมาณสูง วัดมีค่าใช้จ่ายสูงต้องอาศัยบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน

สรุปได้ว่า สรุปผลของการวิเคราะห์ SWOT ประกอบด้วย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ซึ่งเป็นสภาพทั่วไปของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ทำให้ทราบถึงปัญหาสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

2. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดนนทบุรี มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการวางแผน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กระบวนการ PDCA ด้านการวางแผน ประกอบด้วย วางแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ วางแผนพัฒนาบุคลากรของวัด วางแผนการใช้งบประมาณ กำหนดเป้าหมายของการบริหารทรัพย์สินของ

วัด กำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ระดับกระบวนการ PDCA ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.71)

ด้านการปฏิบัติตามแผน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กระบวนการ PDCA ด้านการปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ อย่างเป็นขั้นตอน อบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการจัดการศาสนสมบัติ ใช้ งบประมาณในการบริหารจัดการอย่างคุ้มค่า บริหารจัดเชิงกลยุทธ์ และแต่ละฝ่ายร่วมกัน ทำงานอย่างเป็นเอกภาพจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ระดับ กระบวนการ PDCA ด้านการปฏิบัติตามแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$, S.D.=0.72)

ด้านการตรวจสอบ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กระบวนการ PDCA ด้านการตรวจสอบ ประกอบด้วย ติดตามผลการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เปิด โอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบการดำเนินการ ประเมินผลการบริหารจัดการ เป็นระยะ ชี้แจงผลดำเนินการให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และตรวจสอบการใช้ งบประมาณเพื่อความโปร่งใส จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ระดับ กระบวนการ PDCA ด้านการตรวจสอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.71)

ด้านการตรวจสอบ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กระบวนการ PDCA ด้านการตรวจสอบ ประกอบด้วย ติดตามผลการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เปิด โอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบการดำเนินการ ประเมินผลการบริหารจัดการ เป็นระยะ ชี้แจงผลดำเนินการให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และตรวจสอบการใช้ งบประมาณเพื่อความโปร่งใส จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ระดับ กระบวนการ PDCA ด้านการตรวจสอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$, S.D.=0.71)

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดใน จังหวัดนนทบุรี สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านการได้มาซึ่งทรัพย์สิน จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการได้มาซึ่ง ทรัพย์สิน วัดได้รับทรัพย์สินมาจากการบริจาค มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินแต่ละประเภท การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัดถูกต้องตามพระธรรมวินัย การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัด ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ มีการแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ทราบเป็นระยะๆ จากการ

วิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการได้มาซึ่งทรัพย์สิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.26$, $S.D.=0.76$)

ด้านการบำรุงรักษา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการบำรุงรักษา มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินแต่ละประเภท มีการบำรุงรักษาทรัพย์สินของวัดให้สมบูรณ์ พร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีการใช้สอยทรัพย์สินของวัดอย่างถูกวิธี มีการจัดเก็บทรัพย์สินของวัดอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ทรัพย์สินของวัดถูกจัดเก็บอย่างปลอดภัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระดับการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการบำรุงรักษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, $S.D.=0.69$)

ด้านการจัดการผลประโยชน์ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดการผลประโยชน์ มีผู้จัดประโยชน์ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส การจัดประโยชน์ทรัพย์สินของวัดเป็นไปตามระเบียบ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดประโยชน์เป็นของวัด มีคณะกรรมการคอย กำกับดูแลอย่างใกล้ชิด การจัดประโยชน์เป็นไปด้วยความโปร่งใส จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระดับการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดการผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, $S.D.=0.67$)

ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด มีการจัดเก็บเงินของวัดโดยฝากบัญชีธนาคาร มีคณะกรรมการดูแลและจัดเก็บเงินของวัดก่อนนำฝากธนาคาร มีการจัดเก็บเงินของวัดไว้ไม่เกินจำนวนที่กฎกระทรวงกำหนด มีการจัดเก็บเงินของวัดไว้ในที่ที่ปลอดภัย มีคณะกรรมการจัดเก็บแยกต่างหากจากผู้ทำบัญชี จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระดับการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.37$, $S.D.=0.64$)

ด้านการทำบัญชีรายรับรายจ่าย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการจัดการบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกปี มีการตรวจสอบรายละเอียดของบัญชีรายรับรายจ่ายทุกรายการ มีการตรวจสอบบัญชีเป็นประจำทุก ๆ เดือน มีบัญชีแยกรายรับรายจ่ายแต่ละประเภท และมีระบบฐานข้อมูลรายรับรายจ่ายของ

วัดจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ระดับการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.35, S.D.=0.42)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรค มีรายละเอียดที่สำคัญคือ จุดแข็ง วัดมีเจ้าหน้าที่ทำบัญชีรายรับรายจ่ายทุกประเภท มีคณะกรรมการวัดเข้ามาดูแลการจัดการทรัพย์สินของวัด มีการชี้แจงงบประมาณรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่อง มีคณะกรรมการที่เป็นพระภิกษุซึ่งจะมีความน่าเชื่อถือกว่าคฤหัสถ์ และการใช้จ่ายเงินวัด ใช้ผ่านบัญชีวัดจึงมีความปลอดภัยสูง จุดอ่อน การทำบัญชีของวัดยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านบัญชีเข้ามาช่วยดูแล การบริหารจัดการสินทรัพย์ประเภทที่ดินของวัดยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร พระสงฆ์ขาดความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดการเงินของวัด มีความเสี่ยงถูกดำเนินคดีสูง ในกรณีเวนคืนที่ดินวัดทำได้ลำบาก โอกาสสินทรัพย์ประเภทที่ดินสามารถจัดประโยชน์เพื่อสร้างมูลค่าได้ วัดเป็นนิติบุคคลสามารถทำนิติกรรมได้ วัดเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรรายได้ของวัดจึงไม่ต้องเสียภาษากุศลศานิกชนผู้มีจิตศรัทธามักจะนำสินทรัพย์มาบริจาคให้กับวัดมากกว่าองค์กรอื่น วัดสามารถจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการบริหารที่คล่องตัวขึ้น และอุปสรรค คือที่ดินของวัดไม่สามารถขายและแปลงเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นได้ ไม่สามารถนำเงินของวัดมาลงทุนเพื่อเพิ่มมูลค่าได้ การจัดเก็บเงินของวัดมีข้อจำกัดหากมีจำนวนมากต้องฝากธนาคาร การบำรุงรักษาอสังหาริมทรัพย์ของวัดใช้งบประมาณสูง วัดมีค่าใช้จ่ายสูงต้องอาศัยบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดการทรัพย์สิน จากผลการวิจัยจะพบว่า ประการหนึ่งที่ยากต่อการบริหารจัดการคือการเวนคืนที่ดินของวัดทำได้ยากหากวัดต้องมีการขอคืนพื้นที่เพื่อนำมาใช้ในกิจการทางพระพุทธศาสนาเนื่องจากการย้ายถิ่นฐานเข้ามาอยู่อาศัยเป็นเวลานานหลายปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสันต์ สิงห์ปี (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบการบริหารที่ธรรมิสงฆ์ของพระอารามหลวงในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารที่ธรรมิสงฆ์ การเช่าที่ธรรมิสงฆ์เป็นการเช่าที่ระยะยาวสืบทอดรุ่นลูกหลาน การเปลี่ยนมือของผู้เช่าเป็นอำนาจของผู้เช่า การที่ผู้เช่าอยู่อาศัยอยู่กับมาเป็นเวลานานมีการเปลี่ยนแปลงการย้ายออกไปของชุมชนในที่ธรรมิสงฆ์แต่ยังรักษาสิทธิเดิมไว้ และผู้เช่ามาอยู่ใหม่ไม่ได้จ่ายค่าเช่ากับทางวัดโดยตรง มีการจ่ายเช่าให้กับผู้เช่าเดิม ผู้เช่ารายใหม่จะไม่มี ความผูกพันกับทางวัดทำให้ขาดการประสานงานกับทางวัด เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้เช่ารายเก่าที่อ้างสิทธิตลอดกาล การขอคืนสิทธิการเช่าที่ต่อได้รับการยินยอมจากผู้เช่าเดิม

2. องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก กระบวนการ PDCA ด้านการวางแผน วางแผนปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ วางแผนพัฒนาบุคลากรของวัด วางแผนการใช้งบประมาณ กำหนดเป้าหมายของการบริหารทรัพย์สินของวัด กำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน ด้านการปฏิบัติตามแผน ประกอบด้วย ดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้อย่างเป็นขั้นตอน อบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านการจัดการศาสนสมบัติ ใช้งบประมาณในการบริหารจัดการอย่างคุ้มค่า บริหารจัดเชิงกลยุทธ์ และแต่ละฝ่ายร่วมกันทำงานอย่างเป็นเอกภาพ ด้านการตรวจสอบ ประกอบด้วย ติดตามผลการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง เปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบการดำเนินการ ประเมินผลการบริหารจัดการเป็นระยะ ชี้แจงผลดำเนินการให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และตรวจสอบการใช้งบประมาณเพื่อความโปร่งใส ด้านการปรับปรุงแก้ไข ประกอบด้วย ปรับแผนดำเนินการโดยมุ่งที่ประสิทธิภาพของการจัดการ ส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยพิจารณาจากสาเหตุและผลกระทบ เปิดรับข้อคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการแก้ไขทันทีหากมีข้อผิดพลาด จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี อาจจะใช้หลักการบริหารไว้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทของวัด เพื่อบริหารงาน บริหารเงิน บริหารคนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดอุดร ปริบุญโญ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดในจังหวัดอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการ ได้ใช้ทฤษฎีการบริหารประกอบกับหลักธรรม โดยผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าหากบริหารจัดการงบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ที่ดี จะสามารถพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพได้

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านการได้มาซึ่งทรัพย์สิน วัดได้รับทรัพย์สินมาจากการบริจาค มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินแต่ละประเภท การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัดถูกต้องตามพระธรรมวินัย การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัดถูกต้องตามกฎหมาย มีภาระแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ทราบเป็นระยะ ๆ ด้านการบำรุงรักษา มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินแต่ละประเภท มีการบำรุงรักษาทรัพย์สินของวัดให้สมบูรณ์พร้อมใช้งานอยู่เสมอ มีการใช้สอยทรัพย์สินของวัดอย่างถูกวิธี มีการจัดเก็บทรัพย์สินของวัดอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ทรัพย์สินของวัดถูกจัดเก็บอย่างปลอดภัย ด้านการจัดการผลประโยชน์ มีผู้จัดประโยชน์ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส การจัดประโยชน์ทรัพย์สินของวัดเป็นไปตามระเบียบ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดประโยชน์เป็นของวัด มีคณะกรรมการคอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด การจัดประโยชน์เป็นไปด้วยความโปร่งใส ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด มีการจัดเก็บเงินของวัดโดยฝากบัญชี

ธนาการ มีคณะกรรมการดูแลจัดเก็บเงินของวัดก่อนนำฝากธนาการ มีการจัดเก็บเงินของวัดไว้ไม่เกินจำนวนที่กฎกระทรวงกำหนด มีการจัดเก็บเงินของวัดไว้ในที่ที่ปลอดภัย มีคณะกรรมการจัดเก็บแยกต่างหากจากผู้ทำบัญชี ด้านการทำบัญชีรายรับรายจ่าย มีการจัดการบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกปี มีการตรวจสอบรายละเอียดของบัญชีรายรับรายจ่ายทุกรายการ มีการตรวจสอบบัญชีเป็นประจำทุกๆ เดือน มีบัญชีแยกรายรับรายจ่ายแต่ละประเภท และมีระบบฐานข้อมูลรายรับรายจ่ายของวัด จะเห็นได้ว่าการจัดการทรัพย์สินของวัดไม่ได้เน้นที่ประโยชน์ของวัดเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการกระจากทรัพย์สินของวัดเพื่อประโยชน์ของประชาชน เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สังเกตได้จากการเช่าพื้นที่ของวัดซึ่งมีค่าบำรุงรักษาน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุนันท์ สุนันโท (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริการศาสนสมบัติวัด เน้นการบริการในลักษณะสงเคราะห์ประชาชนตามหลักเมตตาธรรมใช้ที่ดินวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่เนื่องจากการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด วัดได้ประโยชน์ ประชาชนได้ประโยชน์ จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถรู้กฎหมาย และต้องพัฒนาความสามารถอยู่เป็นนิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระประจักษ์ มหาปัญญา (2561) ได้วิจัยเรื่อง การจัดทำบัญชีเพื่อการจัดการศาสนสมบัติของวัดในอำเภอพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเก็บรักษาเงินของวัด ด้านการให้เช่าที่ดินหรืออาคาร ด้านการกั้นที่ดินซึ่งเป็นที่วัดให้เป็นที่จัดประโยชน์ ด้านการได้ทรัพย์สินมาเป็นศาสนสมบัติของวัดด้านการให้เช่าที่ธรณีสงฆ์ ที่กัลปนาหรือที่วัดมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากและเสนอให้มีการ ควรพัฒนาความรู้ความสามารถของพระภิกษุสามเณรและบุคลากรภายในวัดให้เพิ่มมากขึ้น

องค์ความรู้

จากองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย ดังต่อไปนี้

การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี				
1. การได้มาซึ่งทรัพย์สิน : 1) วัดได้รับทรัพย์สินมาจากการบริจาค 2) มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินแต่ละประเภท 3) การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัดถูกต้องตามพระธรรมวินัย 4) การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัดถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ 5) มีการแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ทราบเป็นระยะ ๆ	2. การบำรุงรักษา : 1) มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินแต่ละประเภท 2) มีการบำรุงรักษาทรัพย์สินของวัดให้สมบูรณ์พร้อมใช้งานอยู่เสมอ 3) มีการใช้สอยทรัพย์สินของวัดอย่างถูกวิธี 4) มีการจัดเก็บทรัพย์สินของวัดอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย 5) ทรัพย์สินของวัดถูกจัดเก็บอย่างปลอดภัย	3. การจัดการผลประโยชน์ : 1) มีผู้จัดประโยชน์ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส 2) การจัดประโยชน์ทรัพย์สินของวัดเป็นไปตามระเบียบ 3) ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดประโยชน์เป็นของวัด 4) มีคณะกรรมการคอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด 5) การจัดประโยชน์เป็นไปด้วยความโปร่งใส	4. การเก็บรักษาเงินของวัด : 1) มีการจัดเก็บเงินของวัดโดยฝากบัญชีธนาคาร 2) มีคณะกรรมการดูแลจัดเก็บเงินของวัดก่อนนำฝากธนาคาร 3) มีการจัดเก็บเงินของวัดไว้ไม่เกินจำนวนที่กฎกระทรวงกำหนด 4) มีการจัดเก็บเงินของวัดไว้ในที่ที่ปลอดภัย 5) มีคณะกรรมการจัดเก็บแยกต่างหากจากผู้ทำบัญชี	5. การทำบัญชีรายรับรายจ่าย : 1) มีการจัดการบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกปี 2) มีการตรวจสอบรายละเอียดของบัญชีรายรับรายจ่ายทุกรายการ 3) มีการตรวจสอบบัญชีเป็นประจำทุก ๆ เดือน 4) มีบัญชีแยกรายรับรายจ่ายแต่ละประเภท 5) มีระบบฐานข้อมูลรายรับรายจ่ายของวัด

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

จากภาพที่ 1 สรุปองค์ความรู้ เรื่องการพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในจังหวัดนนทบุรี ดังนี้

1. การได้มาซึ่งทรัพย์สิน คือ 1. วัดได้รับทรัพย์สินมาจากการบริจาค 2. มีการจัดทำทะเบียนทรัพย์สินแต่ละประเภท 3. การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัดถูกต้องตามพระธรรมวินัย 4. การได้มาซึ่งทรัพย์สินของวัดถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ 5. มีการแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ทราบเป็นระยะ ๆ

2. การบำรุงรักษา คือ 1. มีเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินแต่ละประเภท 2. มีการบำรุงรักษาทรัพย์สินของวัดให้สมบูรณ์พร้อมใช้งานอยู่เสมอ 3. มีการใช้สอยทรัพย์สินของวัดอย่างถูกวิธี 4. มีการจัดเก็บทรัพย์สินของวัดอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย 5. ทรัพย์สินของวัดถูกจัดเก็บอย่างปลอดภัย

3. การจัดการผลประโยชน์ คือ 1. มีผู้จัดประโยชน์ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเจ้าอาวาส 2. การจัดประโยชน์ทรัพย์สินของวัดเป็นไปตามระเบียบ 3. ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดประโยชน์เป็นของวัด 4. มีคณะกรรมการคอยกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด 5. การจัดประโยชน์เป็นไปด้วยความโปร่งใส

4. การเก็บรักษาเงินของวัด คือ 1. มีการจัดเก็บเงินของวัดโดยฝากบัญชีธนาคาร 2. มีคณะกรรมการดูแลจัดเก็บเงินของวัดก่อนนำฝากธนาคาร 3. มีการจัดเก็บเงินของวัด

ไว้ไม่เกินจำนวนที่กฎกระทรวงกำหนด 4. มีการจัดเก็บเงินของวัดไว้ในที่ที่ปลอดภัย
5. มีคณะกรรมการจัดเก็บแยกต่างหากจากผู้ทำบัญชี

5. การทำบัญชีรายรับรายจ่าย คือ 1. มีการจัดการบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นประจำทุกปี 2. มีการตรวจสอบรายละเอียดของบัญชีรายรับรายจ่ายทุกรายการ 3. มีการตรวจสอบบัญชีเป็นประจำทุก ๆ เดือน 4. มีบัญชีแยกรายรับรายจ่ายแต่ละประเภท 5. มีระบบฐานข้อมูลรายรับรายจ่ายของวัด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะสงฆ์ควรกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดเพื่อส่งเสริมให้สามารถจัดประโยชน์ทรัพย์สินของวัดให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

2. ภาครัฐควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมสนับสนุนและเปิดโอกาสขยายโอกาสให้วัดสามารถจัดการทรัพย์สินของพระพุทธศาสนาในแง่ของการเพิ่มผลกำไรได้เช่นกับเอกชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะสงฆ์ควรส่งเสริมและสนับสนุนวัดแต่ละวัดให้มากขึ้นโดยสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ให้มีกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน ให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้คำแนะนำให้วัดแต่ละวัดได้ใช้บริหารจัดการทรัพย์สินของวัดที่มีอยู่ในเกิดประโยชน์สูงสุด

2. ภาครัฐควรเปิดโอกาสและขยายโอกาสให้วัดสามารถจัดการทรัพย์สินของวัดในมิติที่จะสามารถสร้างผลตอบแทนให้ได้มากขึ้น ขยายขอบเขตให้วัดสามารถนำทรัพย์สินของวัดมาแปลงเป็นทุนเพื่อสร้างผลตอบแทนในมิติที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. องค์กรความรู้ที่สามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดในพระพุทธศาสนาเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่จะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบของการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดว่ามีส่วนประกอบอะไรบ้างที่เป็นตัวส่งเสริมสนับสนุนให้การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินของวัด เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรของวัด

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557, 22 ธันวาคม).
ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 131 ตอนที่ 81 ก. หน้า 4.
- กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). หนังสือคู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย
พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การ
ศาสนา.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2533). วิทยาพระสังฆาธิการ เล่ม 2.
กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระประจักษ์ มหาปญโญ. (2561). การจัดทำบัญชีเพื่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด ใน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2 พิเศษ),
1-11.
- พระปลัดอุดร ปริปฺโญ. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการสาธารณูปการของวัดใน
จังหวัดอ่างทอง (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิสันต์ สิงห์ปี. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารที่ธรมีสงฆ์ของพระอารามหลวงใน
กรุงเทพมหานคร (ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสน
ศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศูนย์ข้อมูลด้านพระพุทธศาสนา. (2564). สถิติผู้นับถือ. สืบค้น 4 มกราคม 2564, จาก
<https://e-service.dra.go.th/buddha.php?p=stat>
- สมบูรณ์ สุขสำราญ. (2527). พุทธศาสนาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2546). คู่มือการดูแลและจัดการศาสนสมบัติ.
นครปฐม: สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- _____. (2546). วัดพัฒนา 46. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา.